

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: נטילת ידיים (כה)

ח' כסלו תש"פ 1301 (שנה כה')

ההפטרה: "ועמי תלואים" (הושע יא)

פרשת ויצא

"...והנה מלאכי אלוהים עולים ויורדים בו" (כוז, יב)

שאל הרב "המים עמוקים" זצ"ל: הלא מלאכי מרום יורדים תחילה לעולמנו ורק לאחר מכן הם עולים, אם כן למה נאמר כאן "עולים" ולאחר מכן "יורדים"?

ותירץ על פי דברי המשנה באבות (פ"ד מ"א) שהעושה מצוה קונה לו פרקליט ובורא לעצמו מלאך טוב שעולה למרום להמליץ עליו לטובה, ואחר כך יורד להגן עליו מכל רעה!

והחכם ירבה בעשיית מצוות ויזכה לפרקליטים רבים שימליצו טוב בעדו ויגנו עליו מכל רע. (מעין השבוע)

"והנה ה' ניצב עליו..." (כוז, יג)

"עליו" - על הסולם (הרמב"ם).

ובאורו, שיש המוני דרגות התעלות לאין סוף וה' בראש הסולם, וכל עליה או ירידה חלילה נמדדים לפי מודד אחד: עליה פירושה התקרבות נוספת לבורא יתברך, וירידה פירושה התרחקות ממנו יתברך.

לומר לנו שכל מעשה של אדם עלי אדמות נבחן האם הייתה כאן התקרבות לבורא או התרחקות ממנו, כי אין לך אדם שאינו הולך, יורד או עולה בסולם זה, מתקרב או מתרחק מהבורא. ואין דרגת ביניים או מצב של קפאון, ולכן ראוי שכל אדם יבחן כל מעשה שרוצה לעשות האם הוא לרצון ה' או לא, ואשרי המתקרב!

"וללבו עתי בנות..." (כט, טז)

כתב רבינו האלשיך הקדוש זצ"ל, המתבונן בפסוק, יראה מהו כוחה של תפילה!

הפסוק מונה ארבע סיבות שבגללן ראוייה הייתה רחל להינשא ליעקב: "שם הקטנה רחל", כשם שיעקב הוא בנו הקטן של יצחק, "ורחל היתה יפה תואר וטובת מראה, ויאבה יעקב את רחל, ויאמר אעבדך שש שנים ברחל" והיא הייתה זיווגו מן השמים, אבל "עיני לאה רכות" מבכי ותחנונים ותפילה להינשא ליעקב זכתה להינשא לו, כי אין ככוחה של תפילה לשנות ולהפוך הרע לטוב והמר למתוק.

(מעין השבוע)

בזכות נטילת ידיים

שמי אודליה נקי ונולדתי ב-ל' טבת תשנ"א, בבית חולים שערי צדק בירושלים. בטרם שחרורי בבית חולים ביצעו לי בדיקת דם שגרתית, והתגלה כי יש לי צהבת ילודים. הרופאים התחילו טיפול של אור כחול אך הימים חלפו והצהבת עלתה. בערב בוצעה בדיקת דם נוספת, הבילירובין [מדד הצהבת] עמד על 20.5.

פרופסור אידלמן, מנהל המחלקה שוחח עם אימי ואמר שצריך להתחיל בהחלפת דם.

אימי שזו הלידה הראשונה שלה הייתה חרדה ומודאגת, היא ישבה ובכתה ארוכות... מבעד לזכוכית הפונה למסדרון הבחינה באברך שסימן לה בידו שתיגש אליו. הוא שאל אותה לפרש בכייה והיא סיפרה לו על הצהבת, הוא אמר: "אל תדאגי אם תעשי מה שאומר לך התינוקת לא תזדקק להחלפת הדם, מחר בבוקר תיטלי לה ידיים לסירוגין כשם שמבצעים נטילת ידיים בבוקר". למחרת בבוקר נטלה לי אימי ידיים, וגם בבקרים שאחרי ובדיקות הדם השתפרו מיום ליום עד לשחרורי מבית חולים שאני בריאה לחלוטין.

בראות אימי את כוחה ומעלתה של נטילת ידיים בבוקר המשיכה בנוהג זה גם בבית, עד עצם היום הזה.

(התפרסם באתר של עמותת על"ה לאימות אודליה נקי 02-6424901)

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * **שעון חורף** * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:31 - 8:27

כניסת שבת: 4:17 יציאת שבת: 5:08 יציאת ש"ת: 5:39

ארוכה הדרך אל הקדיש

שמי נדב, נולדתי במושב חילוני במרכז הארץ, אפילו בית כנסת

לא היה שם ושום זיק של יהדות, פשוט מדבר רוחני.

יום אחד החל אבי לשמור שבת, היתה זו תקופה של חזרה בתשובה בכל הארץ, אבי לא הלך עם כיפה אבל הקפיד לא להדליק אור בשבת והפסיק עם הנסיעות לים, אימי הדליקה נרות שבת והסבנו לשולחן השבת.

באחת השבתות כשטיילנו בשבילי המושב שאלתי את אבא: "תגיד לי, אנחנו עכשיו דתיים?" הורי החליפו ביניהם מבטים והוא השיב: "אני חושב שאפשר לומר שכן", "אם אנחנו דתיים אז אני צריך לחבוש כיפה על הראש" אמרתי ברצינות של ילד בן 8. היו כמה רגעים של שקט ואז אימי אמרה: "אבל אתה יודע נדב, שאם תלך עם כיפה, הילדים עלולים לצחוק עליך".

"אם הם יצחקו עלי, אני אסביר להם שאני דתי, ואני חייב לחבוש כיפה ואז הם יפסיקו לצחוק עלי" – השבתי בתמימות. "תני לו" – אמר אבא.

"אני חושבת שהוא חייב לדעת גם מה מצפה לו" אמרה אימי.

"תהיי רגועה, גם אם יצחקו עליו הוא יתגבר על זה, תשמע נדב, אם מישוה צוחק אתה הולך מיד למורה, ברור".

"אני לא בטוחה שהמורה אביבה היא הכתובת הנכונה" אמרה אימי.

"מה הבעיה?" שאלתי. הורי התלחשו, בשכלי הילדוטי הבנתי שדווקא המורה אהובה אותה אהבתי עלולה לשנוא אותי שכן אימי אמרה שהיא אינה אוהבת דתיים...

למרות זאת צעדתי למחרת לביה"ס עם כיפה לראשי, כבר בדרך החלו ההערות: "מה זה חתיכת הבד שעל ראשך?" שאל דני, "זה כיפה" השבתי. "ולמה אתה הולך עם כיפה?", "כי אנחנו דתיים ודתיים הולכים עם כיפה".

דני לא היה צריך ליותר מזה, הוא רץ לכיתה לעדכן את הילדים בחדשה המסעירה.

קבלת הפנים לה זכיתי היתה סוערת, כולם הביטו בי כמו איזה יצור והחלו לצחוק. ניסיתי להסביר עד שהבנתי שההסבר לא בדיוק משכנע והשתתקתי, ואז נכנסה המורה אהובה, נזכרתי במה שאמרה לי אימי וציפיתי לנורא מכל. המורה קלטה בשניות מה שהתרחש בכיתה, הביטה בי ואמרה: "אני רואה שנדב הגיע היום עם כיפה, אולי תספר לכולנו מדוע אתה חובש כיפה?" "כי אנחנו דתיים" אמרתי בפעם ה-300 וכולם צחקו.

ואז המורה אמרה: "אני חושבת שכל ילדי הכיתה קצת דתיים". הבטנו עליה בתדהמה והמורה החלה לשאול: "מי בכיתה מתחפש בפורים?" כולם הצביעו, "מי מדליק נרות בחנוכה?" כולם הצביעו, "מי מדליק בבית נרות שבת? מי בונה סוכה?" כולם הצביעו. לפתע התברר לכל הילדים שכולם דתיים וממילא אין מה לצחוק עלי, ואח"כ בפשטות היא ביקשה לפתוח ספרי חשבון ומאז אף אחד מהילדים לא הטריד אותי בנושא.

כשחזרתי הביתה נתקלתי בפניה המודאגות של אימי ובהפתעה שניכרה על פניה לנוכח פני המחייכות, "לא תאמיני אמא, התברר שלא רק אנחנו דתיים, כולם בביה"ס דתיים", וסיפרתי לה מה שהתרחש בשיעור, אימי נשמה לרווחה.

בתום שנת הלימודים עברנו לישוב דתי בגליל שם יכולנו להתמזג בסביבה דתית.

במשך השנים ככל שהתבגרתי הבנתי איזו חכמה, תושייה וגדלות נפש גילתה המורה שלי. כששוחחתי עם אימי התברר כי המורה אהובה נולדה להורים ניצולי שואה שהתנתקו מהדת עקב מוראות השואה, וכך גידלו את בתם ללא זיק של יהדות ולכן חשבה אימי שהיא תתנגד נחרצות לכל ענין של דת.

התחתנתי ונולדו לי ילדים, יום אחד בעת טיול משפחתי החלטתי לבקר במושב בכדי להראות

לאשתי וילדי היכן גדלתי וגם לבקר את המורה אהובה. טיילנו בשבילי המושב, הצגתי את עצמי, אנשים זכרו אותי ודרשו בשלום הורי. שאלתי היכן גרה המורה אהובה, הפנו אותנו לביתה ואמרו שהיא במצב רפואי לא טוב. דפקנו בדלת, היא קראה לנו להכנס. היא זיהתה אותי מיד "לפי הכיפה" כך אמרה ואנחנו צחקנו, שוחחנו והתברר כי בעלה נפטר ושני ילדיה מתגוררים בחו"ל ואינם מבקרים אותה כלל. היא חיה בבדידות וחולה במחלה קשה ולא נותר לה זמן רב לחיות. החלפתי מבטים עם אשתי ויצאנו החוצה, אשתי אמרה לי: "אולי נציע לה שתגור אצלנו, לפחות שתסיים את חייה בסביבה חמה ותומכת", נכנסנו פנימה והצענו לה. לאחר שבוע היא עברה לביתנו והשתלבה כמו סבתא טובה. שנה שלימה שהתה אהובה בביתנו ואז הורע מצבה והיא אושפזה בבי"ח מספר פעמים עד שהרופאים הודיעו שאין מה לעשות. היא נפטרה בביתנו, סעדנו אותה עד יומה האחרון במסירות ואהבה. היא חשה שקיצה קרב וביקשה בקשה אחרונה: שאומר עליה תפילת יזכור, הבטחתי לה שכן אעשה.

היא נפטרה באותו יום, ילדיה הגיעו להלוויה. היתה זו הלוויה דתית שהתקיימה במושב, בסיומה ביקשתי מבנה שיאמר קדיש אך הוא סרב ואני אמרתי במקומו.

"יתגדל ויתקדש שמייה רבה" אמרתי בקול בוכה, יודע שהמעשה הנפלא שעשתה בילדותי איפשר לי לגדול כדתי ולהיות מי שיאמר עליה קדיש עד סוף כל הימים. (אנשים מספרים על עצמם 4)

הלכות נטילת ידיים של שחרית [ד]

פינת ההלכה

א. כל אדם בקומו משנתו בבוקר צריך ליטול ידיו (ש"ע אורח"ס סי' ד ס"א, גמ' ברכות ס:; ולברך "על נטילת ידיים" בשם ומלכות (ש"ע ס"א), משום רוח רעה השורה על הידיים (ש"ע ס"ב).

דין זה הוא בין לאיש ובין לאשה (משנ"ב ס"ק י, כה"ח ס"ק כ) וכן יש לחנך את הילדים הקטנים לכך (משנ"ב ס, כה"ח ס"ק כב, ב"ח ס"א תולדות ס"י).

מי הנטילה וכלי הנטילה

ב. לכתחילה ייטול ידיו מכלי ומכח גברא [היינו שישפוך על ידיו את המים מכלי] (ש"ע סי' ד ס"ז כתב: "טוב להקפיד בנטילת ידיים של שחרית בכל הדברים שמעבדים בנטילת ידיים לסעודה" ומוסיף הרמ"א: "מיהו אינו מעבד לא כלי ולא כח גברא" ומבואר שלכתחילה צריך כלי כמוצא במשנ"ב ס"ק יז ופסקי תשובות סי' ד ס"ג, ב"ח תולדות ס"א, כה"ח סי' ד ס"ק כז, שו"ת אור לאון ח"ב פ"א ס"ה, הלכה ברורה סי' ד ס"ב, ילקו"י סי' ד ס"א).

ובדיעבד כשאין לו כלי נוטל ידיו תחת ברז מים פתוח, אך לא יברך "על נטילת ידיים" משום ספק ברכות להקל (כה"ח סי' ד ס"ק י, שו"ת יצי"א לרש"ל עובדיה יוסף ח"ט אורח"ס סי' קח ס"א, ילקו"י סי' ד ס"א, הלכה ברורה ס, וללא כשר"ת אור לאון שו"ת יצי"א השג ע"ז, ועיני פסקי תשובות שהביא מחלוקת בזה). [אבל אם יש לו כוס חד פעמית ייטול איתה ונחשב לו שנטל ידיו כיאות] (פסקי תשובות סי' ד ס"ק 47).

ואם אח"כ מוצא כלי, טוב שיחזור וייטול עם כלי ללא ברכה (הלכה ברורה ס).

ג. מעיקר הדין מותר ליטול ידיו לשחרית במים חמים אבל לא יברך "על נטילת ידיים" משום ספק ברכות להקל, ונכון שימתין מליטול בהם עד שיהיו פושרים שאז יוכל לברך "על נטילת ידיים" (ילקו"י סי' ד ס"ג).

הסבר: אמנם השולחן ערוך בהלכות נטילת ידיים לשחרית (סי' ד ס"ז) כתב שטוב להקפיד בנטילת ידיים של שחרית בכל הדברים שמעבדים בנטילת ידיים לסעודה ושם כתב השולחן ערוך (ש"ע סי' קס ס"ו) להתיר ליטול במים חמים, מ"מ האחרונים החמירו שם בזה (משנ"ב סי' קס ס"ק כז, כה"ח ס"ק קלג, ילקו"י ס, הלכה ברורה ס) ולכן מידי ספק לא יצאנו וספק ברכות להקל ולכן לא יברך על מים חמים (ילקו"י סי' ד עמ' טז-טז).

ד. לכתחילה ייטול במים כשרים ולא במים פסולים [שנעשתה בהם מלאכה (ש"ע סי' קס ס"ב)-כגון: מים ששימשו לצינון בקבוק תינוק חם או שנשתנה מראם (ש"ע ס"א)] (ילקו"י סי' ד עמ' טז, הלכה ברורה סי' ד ס"ב) ובדיעבד ייטול במים פסולים וכדו' ועלתה לו הנטילה, אך לא יברך על נטילה זו.

ואם אח"כ מצא מים כשרים יחזור וייטול בלי ברכה (ילקו"י ס, הלכה ברורה ס).

ה. לכתחילה לא יניח את הכלי עם המים מתחת למיטה שישן עליה (ש"ע יו"ד סי' קטז ס"א) לצורך נטילת ידים של שחרית [או לנטילת ידיים לסעודה] (הלכה ברורה סי' ד ס"ד) אפילו בהכלי מכוסה (כה"ח יו"ד סי' קטז ס"ק מא) משום רוח רעה השורה כשישנים על המיטה במשך הלילה (ש"ע יו"ד ס) ובדיעבד יש להחמיר שלא ליטול ידיים במים אלו לנטילת ידיים של שחרית [ולא של סעודה].

אך בשעת הדחק כשאין לו מים אחרים ייטול ידיו במים אלו ויברך בשם ומלכות "על נטילת ידיים" (הלכה ברורה סי' ד ס"ד, ילקו"י סי' ד ס"ו).

ו. אם נגעו ידיו במים שבכלי קודם שנטל מהם ידיו לשחרית, שורה עליהם רוח רעה ואינו יכול ליטול מהם ידיו לשחרית (ע"פ שו"ע סי' ד ס"ב, כה"ח ס"ק מ"א, הלכה ברורה סי' ד ס"ט) ואם אין לו מים אחרים אלא אלו, ייטול בהם ידיו ללא ברכה כדי שיוכל להתפלל לאחר מכן (הלכה ברורה ס).

ואם אח"כ יזדמנו לו מים אחרים יחזור וייטול ידיו בכלי שלוש פעמים לסירוגין ללא ברכה כדי להסיר את הרוח הרעה שעליהם (הלכה ברורה ס"לח).

ז. המכין כלי עם מים כדי שבקומו משנתו בבוקר יוכל ליטול ידיו ליד המיטה, אין חובה לכסותו (כה"ח יו"ד סי' קטז ס"ק ת, פסקי תשובות סי' ד ס"ב, הלכה ברורה סי' ד ס"ט) מדין חשש להשתמש במשקים

שהיו מגולים שאסרום חכמים (שו"ע יו"ד סי' קטז ס"א) היות ומים אלו משמשים רק לנטילת ידיים ולא לשתייה (כה"ח ס, פסקי תשובות ס, הלכה ברורה ס).

ח. מי שאין לו כלי לנטילת ידיים של שחרית כגון: שנמצא בטיול ויש לפניו נהר או ים יטבול ידיו שם ללא ברכה וכאשר ימצא כלי עם מים טוב שיחזור וייטול ידיו במשך היום ללא ברכה (אבל לכתחילה לא יעשה כן)

הטעם: אף על פי שטבילה במקוה או נהר וכדו' מועילה להסיר טומאה אפילו גמורה כאן מדובר ברוח רעה שלענין רוחני וע"פ הזהר הקדוש רוח רעה זו אינה מסתלקת אלא בעירו מים על ידיו שלוש פעמים לסירוגין (ילקו"י ס, הלכה ברורה ס בהערות).

ט. אם שכשך ידיו במים שבכלי, אין נטילה זו מועילה להסיר הרוח הרעה שעל ידיו (שו"ע סי' ד ס"ב) ואם אין לו אפשרות אלא לשכשך ידיו במים יעשה כן ולא יברך ורשאי לקרוא ק"ש ולהתפלל לאחר מכן. (שו"ע ס"ק מ) ואם אח"כ יזדמנו לו מים אחרים יחזור וייטול שלוש פעמים לסירוגין ללא ברכה (משנ"ב סי' כו, הלכה ברורה סי' ד ס"לח).

י. אם אין לו מים כדי ליטול ידיו בשחרית ינקה ידיו ב"מילי דמנקי" (שו"ע סי' ד ס"ב) [היינו שישפשף ידיו בכותל, במפה, במגבת, מטפחת נקיה או בבגדיו (ע"פ הלכה ברורה סי' כז סי', פסקי תשובות סי' כז ס"ט ילקו"י סי' ד ס"קא)] פעם אחת כל כף היד מכל צדדיה (הלכה ברורה סי' ד ס"ו, ילקו"י סי' ד ס"כד) ולכתחילה יחך בידי עד סוף כף יד ובדיעבד די שיקנח עד סוף קשרי האצבעות [ואותם שמקנחים את קצות האצבעות לא עשו כלום] (משנ"ב סי' ד ס"ק כז, הלכה ברורה ס, עיין כה"ח ס"ק קג) ולא יברך (הלכה ברורה ס, ילקו"י ס). ואין קינוח זה מועיל אלא רק כדי להתפלל, אבל לא להסיר את הרוח הרעה מהידיים (שו"ע ס) ולכן אם נזדמנו לו אח"כ מים ייטול ידיו שלוש פעמים לסירוגין להסיר הרוח הרעה וללא ברכה (הלכה ברורה ס).

ברכת על נטילת ידיים

יא. אחר הנטילה בעוד ידיו רטובות יברך "על נטילת ידיים" ואח"כ ינגב (משנ"ב סי' ד ס"ק ב, כה"ח סי' ד ס"ק ת, כה"ח תולדות ס"ה, ילקו"י סי' ד ס"ט, הלכה ברורה סי' ד ס"ח) ובדיעבד אם לא ברך קודם הניגוב יברך אחר הניגוב (ילקו"י ס, הלכה ברורה ס)

ויש נוהגים שלא לברך בזמן הנטילה אלא רק כשנמצאים בבית הכנסת בתפילת שחרית בברכות השחר ויש להם על מה שיסמכו, אך לכתחילה יש לברך לפני הניגוב (ילקו"י ס"ט, הלכה ברורה ס"ח).

יב. אם נטל ידיו והסתפק אם בירך על הנטילה או לא, לא יברך שספק ברכות להקל (ילקו"י סי' ד ס"כ). יג. אחר הנטילה יש לנגב את ידיו במגבת וכיו"ב, אך יכול לנגב ידיו ע"י שמניחם מול מכשיר מיוחד

המזרים אויר חם על ידיו (ילקו"י סי' ד, עמ' שמד-שמח)

הטעם: ניגוב המים הטמאים שעל ידיו (ילקו"י ס).

כאן המקום להעיר ולעורר: שלא להשתמש במכשיר החשמלי זה בשבת, וכן במקומות שיש ברזים שפועלים ע"י עין אלקטרונית כשמקרב אדם את ידיו לברז המים הם זורמים מאליהם וכשמרחיק ידיו המים פוסקים לזרום, יש להיזהר שלא להקריב את ידיו מתחת לברזים אלה בשבת, שיש בזה משום חילול שבת (ילקו"י ס עמ' שזה).

שעור ענק לנשים ונערות באשדוד כל מוצאי שבת אחת לשבועיים עם הרה"ג אליהו רוסתמי בנושא: הדרכה מעשית בעבודת ה' בכל התחומים כגון טוהרת הלב, שלום בית, שמחה בוותיקור, עין טובה ועוד שיתקיימו בבי"כ אורות חיים ומשה רח"ה האדמו"ר מבעלז 43 רובע ג' בשעה 20:30 [פרשות: תולדות, וישלח, מקץ ויחי, וארא, בשלח, משפטים, תצווה, ויקהל-פקודי]

אברך מעוניין לומר קדיש ומשניות לעילוי נשמת יקירכם ללא תשלום 054-8455290

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 *לא לעיין בתפילה* דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com